

Türkiye'nin Rekabetçilik Profili

Ders: Uluslararası Ticarete Rekabet Stratejileri

Öğretim Üyesi: Dr. Mert Can DUMAN

İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi

İşletme Bölümü

Hazırlayan: Bengüsan TURAN

Öğrenci numarası: 240210047

İçerik

Giriş

Rekabetçiliğin Önemi

SWOT Analizi

Küresel Endekslerde Türkiye'nin konumu:

- IMD Dünya Rekabetçilik İndeksi
- WIPO Dünya Fikri Mülkiyet Göstergeleri
- Küresel İnovasyon Endeksi
- Dijital Rekabetçilik Endeksi

Kaynakça

Giriş

Dünya Ekonomik Forumu tanımına göre:

Rekabetçilik, “bir ülkenin üretkenlik seviyesini belirleyen kurumların, politikaların ve faktörlerin tümü” olarak tanımlanır. Bu, o ülkenin kaynaklarını ne kadar verimli kullanabildiğini ve sürdürülebilir zenginlik yaratma kapasitesini ölçer.

Bir ülkenin rekabetçilik profilinin değerlendirilmesi, mevcut durumun anlaşılması kadar, gelecekte izlenecek ekonomi politikalarının belirlenmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

Rekabetçiliğin Önemi

✓ Ekonomik büyüme ve yaşam standartlarını artırır

Rekabetçi ülkeler, kaynaklarını daha verimli kullanarak üretkenliği artırır; bu da gelir seviyelerini, istihdamı ve genel yaşam kalitesini yükseltir.

WEF'e göre üretkenlik, ekonomik büyümenin ve gelir seviyelerinin temel belirleyicisidir.

✓ Yatırımları çeker

Daha rekabetçi ekonomiler, uluslararası ve yerel yatırımcılar için daha cazip hale gelir. Bu yatırım, yeni teknolojiler, istihdam ve ileri üretim kapasitesi demektir. Yüksek rekabetçilik, yatırım getirisi açısından güven sağlar.

✓ Ekonomik dayanıklılık sağlar

Rekabetçi ülkeler, küresel şoklara (örneğin ekonomik krizler) karşı daha dirençlidir. Üretkenlik ve çeşitlenmiş ekonomik yapılar, kriz dönemlerinde ekonomik hasarı azaltır.

✓ Sürdürülebilir kalkınmayı destekler

Verimli üretim süreçleri, inovasyon kapasitesi ve güçlü kurumlar, sadece kısa vadeli değil uzun vadeli kalkınmayı da güvence altına alır. Bu da dışa bağımlılığı azaltır ve ekonomik istikrarı artırır.

SWOT Analizi: Türkiye

Güçlü Yönler (Strengths)

- **Stratejik Lojistik Avantaj:** Üç kıtayı (Avrupa-Asya-Afrika) birbirine bağlayan jeopolitik konum sayesinde küresel tedarik zincirinde kritik bir köprü rolü.
- **Geniş İç Pazar ve Dinamik Nüfus:** Yüksek tüketim potansiyeli ve ölçek ekonomisinden faydalanma imkanı sunan pazar hacmi.
- **Gelişmiş Altyapı:** Bölgesel ticaret rotalarına entegre, modern lojistik ve ulaşım ağları. (Modern liman, demiryolu ve karayolu altyapısı)

SWOT Analizi

Zayıf Yönler (Weaknesses)

- **Girdi Maliyetleri ve Dışa Bağımlılık:** Enerji maliyetlerindeki yükseklik ve hammadde tedariğinde ithalata olan bağımlılık.
- **Düşük Katma Değerli Üretim:** AR-GE ve inovasyon yatırımlarının sınırlı kalması nedeniyle teknoloji yoğun üretimde yaşanan aksaklıklar.
- **Yapısal ve Bürokrasi Engelleri:** Regülasyonlardaki belirsizlikler ve bürokratik süreçlerin yatırımcı güveni üzerindeki baskısı.

SWOT Analizi

Fırsatlar (Opportunities)

- **Pazar Çeşitlendirmesi:** Mevcut Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) aracılığıyla geleneksel pazarların ötesine geçme ve yeni ticaret koridorlarına erişim.
- **Küresel Tedarik Zinciri Dönüşümü:** Pandemi sonrası değişen ticaret rotalarında Türkiye'nin güvenli ve yakın bir "üretim üssü" olma potansiyeli. Yakın coğrafyadan tedarik (near-shoring) ile öne çıkma potansiyeli

Dijital Dönüşüm: Sanayide dijitalleşme ile verimlilik artışı sağlama fırsatı

SWOT Analizi

Tehditler (Threats)

- **Yeşil Mutabakat ve Sınırdaki Karbon Düzenlemesi:** AB'nin yeni çevresel standartlarına uyum sağlanamaması durumunda ihracatta yaşanabilecek rekabet kaybı.
- **Küresel Korumacılık:** Dünya genelinde artan gümrük duvarları ve ticaret savaşlarının ihracat üzerindeki baskısı.
- **Makroekonomik Riskler:** Küresel finansal dalgalanmaların ve döviz kuru istikrarsızlığının maliyet yönetimi üzerindeki olumsuz etkileri.

Tehditlere Karşı Stratejik Yaklaşım

- Türkiye ekonomisi için küresel ticarete beliren tehditlerin başında gelen **AB Yeşil Mutabakatı**, sanayimiz için bir risk olduğu kadar köklü bir dönüşüm fırsatıdır. Bu tehdidi bertaraf etmek adına, üretim süreçlerimizi karbon ayak izini düşürecek **yenilenebilir enerji kaynaklarıyla (GES, RES)** entegre etmeli ve döngüsel ekonomi modelini benimseyerek 'Yeşil Sanayi' sertifikasyonu ile küresel rekabet gücümüzü korumalıyız.
- Küresel piyasalarda artan **korumacılık eğilimlerine** karşı ise tek bir pazara olan bağımlılığımızı azaltmak kritik önem taşımaktadır. 'Uzak Ülkeler Stratejisi' kapsamında pazar çeşitliliğine giderek Latin Amerika ve Asya-Pasifik gibi yeni ticaret koridorlarında aktif rol almalı ve geleneksel ihracat modellerini **e-ihracat ve dijital ticaret** altyapısıyla modernize etmeliyiz.
- Son olarak, **makroekonomik dalgalanmaların** yarattığı maliyet baskısını aşabilmek için fiyat odaklı rekabetten uzaklaşıp; marka değeri yüksek, yüksek teknoloji odaklı ve AR-GE destekli **katma değerli üretime** geçiş yapmalıyız. Özetle, tehditleri fırsata çevirmenin yolu; dijitalleşen, çevreye duyarlı ve teknoloji yoğun bir üretim ekosistemi inşa etmekten geçmektedir."

Zayıf Yönlerin Geliştirilmesi

- Türkiye sanayisinin rekabet gücünü sınırlayan **yüksek enerji maliyetleri ve hammadde bağımlılığını** aşmak için, yerli ara malı üretimini teşvik eden stratejik yatırım bölgelerinin genişletilmesi ve sanayide enerji verimliliği projelerinin önceliklendirilmesi elzemdir. Özellikle imalat sektöründe ithal girdi payını düşürecek '**yerlileştirme**' programları, maliyet enflasyonuna karşı en güçlü savunma mekanizmamız olacaktır.
- **AR-GE ve inovasyon kapasitemizi** artırmak adına, kamu-üniversite-sanayi iş birliği modelleri geliştirilmeli; teknoloji geliştirme bölgelerinde üretilen bilginin doğrudan ticari ürüne dönüşmesi sağlanmalıdır. Yüksek katma değerli üretim için sadece montaj sanayiine değil, tasarım, yazılım ve mikro-teknoloji gibi alanlara yönelik teşviklerin artırılması, orta gelir tuzağından çıkmamızın temel anahtarıdır.
- Buna ek olarak, **kurumsal yapının güçlendirilmesi ve regülasyon belirsizliklerinin giderilmesi**, hem yerli hem de yabancı yatırımcı için öngörülebilir bir ortam yaratarak doğrudan sermaye girişini hızlandıracaktır. Bürokratik yüklerin dijitalleşme (e-devlet entegrasyonu) yoluyla azaltılması, iş yapma kolaylığı endeksinde Türkiye'yi yukarı taşıyarak zayıf yönlerimizi uluslararası düzeyde birer rekabet avantajına dönüştürecektir."

IMD Dünya Rekabetçilik İndeksi

Yıl	IMD Dünya Rekabetçilik İndeksi Sıralamasında Türkiye
2021	51. sırada
2022	52. sırada
2023	47. sırada
2024	53. sırada
2025	66.sırada

IMD Dünya Rekabetçilik Endeksi, ülkeleri aşağıdaki ana faktörler üzerinden değerlendirir:

- Ekonomik performans: büyüme, istihdam, dış ticaret
- Hükümet verimliliği: politika öngörülebilirliği, mali disiplin
- İş verimliliği: şirketlerin rekabet gücü, üretkenlik
- Altyapı: eğitim, teknoloji, fiziksel altyapı

Faktörlerin her biri toplam rekabetçilik skorunu belirler.

IMD 2025 raporunda, en rekabetçi ülkelerin başında İsviçre, Singapur ve Hong Kong gelmektedir. Bu ülkeler özellikle ekonomi politikaları, kurumsal yapı ve altyapı alanlarında güçlü skorlar almıştır.

Türkiye 2025 yılında 69 ekonomi arasından 66. Sırada yer almıştır.

Küresel İnovasyon Endeksi

Yıl	Türkiye'nin GII Sıralaması
2020	51. sırada
2021	41. sırada
2022	37. sırada
2023	39. sırada
2024	37. sırada
2025	43. sırada

- Türkiye, Küresel İnovasyon Endeksi (GII) 2025'te yer alan 139 ekonomi arasında 43. sırada yer almıştır. Küresel İnovasyon Endeksi (GII), dünya ekonomilerini inovasyon yeteneklerine göre sıralar. İnovasyon girdileri ve çıktıları olarak gruplandırılmış yaklaşık 80 göstergeden oluşan GII, inovasyonun çok boyutlu yönlerini yakalamayı amaçlamakta.
- Türkiye çıktı odaklı inovasyon performansında, yani yaratıcılık ve bilgi/teknoloji çıktılarında, girişimci ve üretim sonuçlarını girdi kaynaklarına göre daha verimli dönüştürmektedir (35. sıra).
- Girdi tarafında (49. sıra) ise yenilik yapma kapasitesini artırmak için kurumsal yapı, AR-GE yatırımı, insan sermayesi ve gerekli altyapı gibi alanlarda hâlâ gelişim fırsatları mevcut.

Dijital Rekabetçilik Endeksi

Yıl	Dijital Rekabet Endeksi Sıralamasında Türkiye
2021	48. sırada
2022	54. sırada
2023	53. sırada
2024	55. sırada
2025	63.sırada

- 2025 verilerine göre Türkiye 69 ekonomiden 63.sırada yer almıştır.

WIPO Dünya Fikri Mülkiyet Göstergeleri

- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün yayımladığı Dünya Fikri Mülkiyet Göstergeleri 2025 raporuna göre, Türkiye'de Patent İşbirliği Antlaşması (PCT) kapsamında başvuru yapan kadın buluşçu oranı %26,1 ile dünya lideri konumuna yükselmiştir. Türkiye 10bin 4 yerli **patent başvurusuyla da** dünya sıralamasında da 10'uncu basamağa yükselmiştir.
- Türkiye 2024'de **yerli marka başvurularında** dünyada 6'ncı, Avrupa'da ise 2'nci olmuştur,
- 2014–2024 döneminde kişi başına düşen patent başvurusu artışında Türkiye dünya 2'ncisi, yerli faydalı model başvurularında ise dünya 7'ncisi oldu.

WPO Dünya Fikri Mülkiyet Göstergesi

PATENT, MARKA VE TASARIMDA GÜÇLÜ PERFORMANS

Raporda; Türkiye geçen yıl patent, marka ve tasarım alanlarında küresel ölçekte güçlü bir performans sergiledi. Türkiye, 2024'te bir önceki yıla göre patent başvurularında yüzde 18,4, tescillerde ise yüzde 38,9 artış kaydederek dünya ortalamasının üzerinde büyüme gösterdi. Uluslararası arenada kadınların yaptığı patent başvurularında önemli bir sıçrama gerçekleştirdiği görüldü. Bu kapsamda Türkiye'de PCT kapsamında başvuru yapan kadın buluşçu oranında yüzde 26,1 ile dünya lideri konumuna geldi.

2014–2024 döneminde kişi başına düşen patent başvurusu artışında Türkiye dünya 2'ncisi, yerli faydalı model başvurularında ise dünya 7'ncisi oldu. Patent uzmanı sayısının 181'e ulaşmasıyla Türkiye, bu alanda da dünya da 10'uncu sırada yer aldı. Türkiye, patent ofisleri sıralamasında ise 23'üncülükten 18'inciliğe çıkarak tarihimizde ilk kez ilk 20'de yer aldı.

MARKA BAŞVURULARINDA AVRUPA'NIN ZİRVESİNDE

Türkiye 2024'te 366 bin 543 sınıf ile yerli marka başvurularında dünyada 6'ncı, Avrupa'da ise 2'nci oldu. Yerli marka tescillerinde ise 284 bin 781 sınıf ile Türkiye, Avrupa'da birinci, dünyada 4'üncü sıraya yerleşti.

TÜRKİYE TASARIMDA DÜNYA ÜÇÜNCÜSÜ

Türkiye, geçen yıl 41 bin 875 yerli tasarım başvurusu ile dünya 3'üncüsü oldu. Tasarım başvurularının sektörlere göre dağılımına bakıldığında mobilya ve ev eşyalarını yüzde 25,8, reklamcılığın yüzde 19,2, tekstil ve aksesuarın yüzde 13,4 olduğu görüldü. Yerli tasarım yoğunluğunda Türkiye, gayrisafi yurt içi hasılaya oranla dünya 4'üncüsü, nüfusa göre ise 5'incisi olarak konumlandı.

TÜRKİYE'NİN KÜRESEL SIRALAMASI

Raporda yer alan 2024 verilerine göre, Türkiye 10 bin 4 yerli patent başvurusu ile Çin 1 milyon 672 bin 1, ABD 270 bin 295, Japonya 237 bin 169, Güney Kore 195 bin 786, Hindistan 63 bin 217, Almanya 40 bin 85, Rusya 21 bin 502, Fransa 12 bin 751, İngiltere'den 11 bin 105, sonra **10. sırada** yer aldı.

Kaynakça

- <https://www.sanayi.gov.tr/medya/haber/patent-ve-markada-dunyanin-parlayan-yildizi-turkiye>
- https://imd.widen.net/content/xclarczvwr/pdf/WDCR_Report_2025.pdf
- <https://www.imd.org/entity-profile/turkey-wcr/>
- <https://www.ticaret.gov.tr/kurumsal/stratejik-plan>
- [https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB TR/Main Menu/Yayinlar/Raporlar/Ekonomi Notlari/](https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB_TR/Main_Menu/Yayinlar/Raporlar/Ekonomi_Notlari/)
- <https://www.deik.org.tr/yayinlar>